

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальні теми дослідження: Заключається в тому, що в умовах сучасної радикальної трансформації соціально-економічного, політико-правового та духовного життя в Україні на перший план виходять політичні процеси, які повинні спричинити докорінне реформування усталеної системи та стати умовними каталізаторами на шляху до демократичних перетворень, серед яких одне з провідних місць займає політика. У сучасній політології відбувається широка дискусія про рушійні сили суспільства та його класову структуру, наявність в Україні політичної еліти, її здатність чи не здатність як соціальної верстви нести відповідальність за розвиток країни. У процесі становлення української демократичної державності і формування політичної еліти важливе місце належить вивченню історичного досвіду, а саме - розвитку теорії елітизму, у цьому і полягає актуальність теми. **Мета дослідження:** проаналізувати визначення «політична еліта» і саму еліту, та дослідити стан та особливості політичної еліти України. **Об'єкт дослідження:** сучасні політичні еліти України. **Завдання дослідження:** проаналізувати сучасну політичну еліту України і також її стан в певний період часу. Розібратися що таке еліта. **Предмет дослідження:** політична еліта – це субелітна група, у функції якої входить безпосереднє управління політичним процесом. Важлива функція еліти – вироблення стратегічних рішень і забезпечення трансляції прийнятих рішень на рівень масової свідомості та поведінки. Ми маємо перехідну еліту. Говорити про те, що в Україні вже сформована еліта, особливо на рівні державних менеджерів чи політичних діячів, зарано. Скоріш за все ми маємо квазіеліту, котрій притаманно багато ознак номенклатури [3]. В Україні, виходячи з особливостей її історичного розвитку, традицій, низки проблем та суперечностей, що накопичилися впродовж довгого часу, сформувався власний набір чинників, які вказують на параметри правлячої політичної еліти і, звісно, потребують детальнішого аналізу. Інтегральне поєднання дії всіх чинників призвело до можливості констатації правлячої політичної еліти України як певного системоутворюючого ядра політичної еліти і політичної системи загалом. Дослідження цього ядра та оцінка його значущості є ключовими для оцінки стану державності України і ще не отримали належного розгляду [2]. Політична еліта України, стан та особливості Головна особливість формування політичної еліти в Україні полягає в тому, що воно переживає трансформаційний етап, який ще не завершився [1]. Існує твердження, що політично стабільним суспільством буде лише в тому разі, якщо сучасна політична еліта відповідає сучасному політичному режиму. Згідно з цим підходом, виділяють три ідеальні типи еліт та три ідеальні типи політичних режимів. Перший тип еліти – роз'єднана еліта. Даному типу еліти характерне автономне існування і діяльність, відокремленість від взаємодії з іншими фракціями, низький рівень консенсусу, а також діяльність, яка базується не на напрацьованому досвіді, а на розробці та впровадженні нових ідей та підходів. Такому типу еліт відповідають нестабільні політичні режими, як при демократичній, так і при авторитарній формі державного режиму. Другий тип еліт – консенсуально об'єднана еліта. Даному типу еліт характерне існування і діяльність, яка засновується на взаємодії між фракціями та досягненні консенсусу у такій взаємодії. Такому типу еліт відповідають стабільні політичні режими, зокрема, характерні демократичній формі державного режиму. Третій тип еліт – ідеологічно об'єднана еліта. Даному типу еліт характерна наявність домінуючої фракції, яка визначає рівень консенсусу та порядок взаємодії між фракціями еліти, шляхом відносного диктату своєї ідеології, який скеровує політичну еліту на певний політичний напрямок. Такому типу еліт відповідають стабільні політичні режими, але навіть при існуванні демократичних інститутів відсутня конкуренція еліт [2]. Якщо вдаватись до аналізу сучасного стану політичної еліти в Україні, варто відзначити, що політичний еліти нашої країни притаманні такі риси: переважання особистих і групових інтересів в поведінці представників політичної еліти над інтересами суспільними; відносно низький рівень професійної підготовки її значної частини, відсутність необхідного справжній еліті стратегічного мислення; низька ефективність політико-управлінської діяльності; невміння домовлятися, узгоджувати інтереси; відчуження політичної еліти від суспільства, поглиблення соціального розриву між її представниками і пересічними громадянами [2]. Функції еліти: стратегічна; організаційна; соціально моніторингу; інтегративна [3]. Початковості, незавершеністю формування, а також недосконалістю існуючих механізмів утримання та передачі влади, а особливо її відповідальності перед суспільством (останнє фактично тільки задекларовано). Треба зауважити, що великий вплив у сенсі формування сучасної української політичної еліти на її соціальне представництво, якісний склад, професійну компетентність і результативність роботи справляє система її рекрутування або відбору. На жаль, незважаючи на очевидний прогрес у цій сфері політичного, державного життя, за роки незалежності у державі почали складатися певні - як позитивні, так і негативні - принципи формування нової еліти, зокрема: особиста відданість як головний критерій добору на керівні посади; земляцтво, досвід попередньої спільної роботи, взаємна зобов'язаність; клановість; протекціонізм. Відзначені нами принципи формування еліти характерні для системи гільдій, яка властива насамперед для авторитарно-адміністративних суспільних систем. Значно ефективнішою для України, що підтверджує досвід демократичних держав, може бути підприємницька система [2]. Знесилення центральної влади через міжкланові та внутрішньо-кланові виснаження стосунків і, відповідно, зміщення позицій частини регіональних лідерів. Небезпека в тому, що це посилює поки що частіше приховані суперечності між Києвом і регіонами, а також між окремими регіонами. Все це навіть дало підстави науковцям та аналітикам говорити про «кризу еліт» в українському суспільстві, «необмежену владу номенклатури, що повністю контролює засоби масової інформації, політичний клімат у державі» [1]. Світовий досвід і практика українського державотворення свідчать про те, що на позитивний результат у вихованні модерної політичної еліти можна сподіватися тільки тоді, коли її формування буде відбуватися на всіх рівнях ієрархічної «драбини влади», із врахуванням курсу на соціальний компроміс, соціальну злагоду в суспільстві, з прерогативою на створення нормативно-інтегрованої владної суспільної меншості, що передбачають канони правової держави також шляхом формування сучасної ліберально-демократичного стилю правління з орієнтацією на високу ефективність результатів управлінських рішень і останнє на основі сприйняття сучасних ідеологічних цінностей [1]. Певними гарантіями ефективного функціонування політичної еліти в Україні повинні слугувати, на думку політологів, наступні чинники: по-перше, широка гласність - свобода слова, відсутність монополії на засоби масової інформації, наявність альтернативних органів друку, радіо, телебачення; по-друге, політичний плюралізм - свобода конкуренції, суперництва політичних еліт, зокрема правлячої політичної еліти та контр-еліти; по-третє, розподіл влад - рівновага, компроміс, баланс інтересів різних соціальних сил як важливі елементи сучасного поліархічного типу правління; по-четверте, відкритість еліт для соціальної мобільності встановлення терміну перебування при владі виборних та призначених осіб; по-п'яте, суворе дотримання законності, демократичних процедур політичного процесу [2]. **Висновок:** З огляду на зазначені риси низька ефективність української еліти проявляється майже за всіма показниками - економіка, соціальна сфера, демографічна та екологічна ситуація, культурне життя суспільства, адже ефективність оцінюється не тільки з точки зору таких чинників, як раціональність, продуктивність, демократизм, справедливість, професіоналізм тощо. Політична еліта, що склалася останніми десятиліттями в Україні, не виконує дуже важливої функції ефективного позитивного, передусім морального взірця. І сьогодні політична еліта не користується довірою в суспільстві й фактично не може спиратися на підтримку громадян, політична еліта збільшуючи свої власні статки та надбання, все більше відривається від соціальної реальності простого українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Трансформація політичної еліти в пореволюційний період URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34757/1/42.pdf>
2. Степаненко О.Г. Люстрація як форма зміни політичної еліти URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/vr/2019/stepanenko/dis.pdf>
3. Політична еліта URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>